

Vaizdo konferencijos-diskusijos

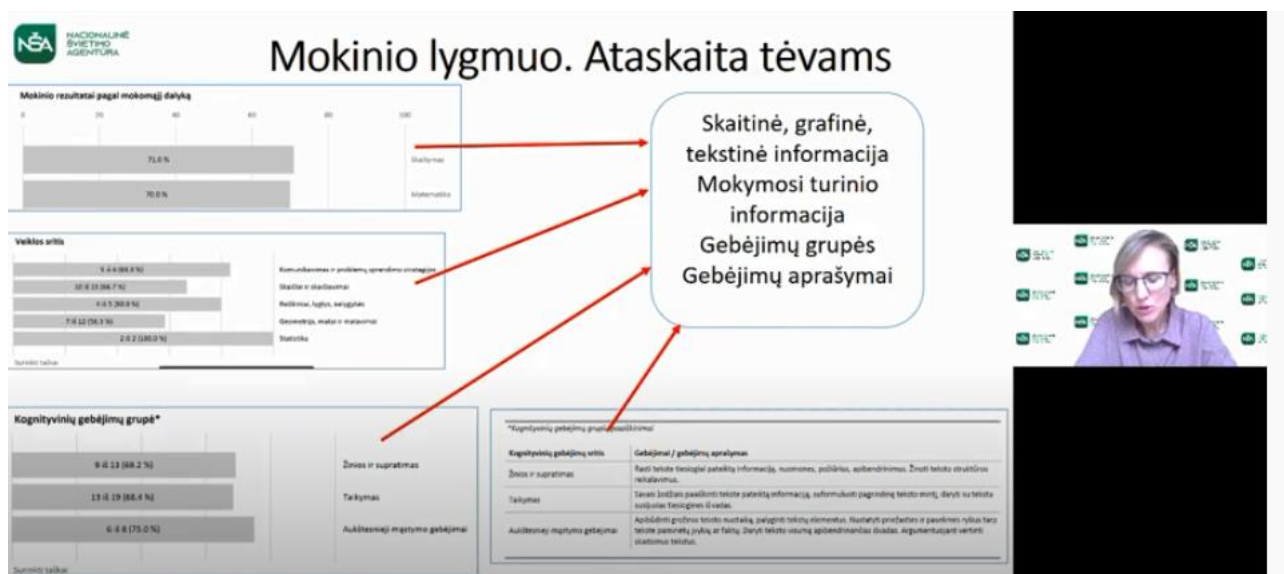
Pavadootojų lyderystė: mokymosi praradimų dėl COVID-19 pandemijos kompensavimas. Naujausi mokinių pasiekimų nacionaliniai duomenys – kokią informaciją teikia?“

Įvykusios 2021 m. rugpjūčio 25 d.

MEDŽIAGA

Dr. Asta Ranonytė, Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus pavaduotoja

Duomenys yra atiduodami labai skirtingais lygmenimis. O ko tikisi mokykla? Sprendimų priėmėjas, kuris sprendimus priima intuityviai, nesivadovaudamas duomenimis, liks antroje vietoje, palyginti su tuo, kuris į pokytį, į pažangą eina pagal duomenis. 2020 m. ir 2021 m. buvo iššūkio metai ne tik dėl to, kad iš dalies turėjome karantiną, bet ir dėl to, jog išorinio mokinių vertinimo srityje padarėme daugiau, negu buvome suplanavę. Išėjome į elektroninį 10 klasės mokinių pasiekimų patikrinimų vykdymą ir vertinimą.

2021 m. išoriniame vertinime dalyvavo 94 tūkstančiai 4–12 klasių mokinių. Šie metai buvo pirmi metai, kai išorinio vertinimo ciklą užbaigėme atiduotomis ataskaitomis. Ataskaita pasipildė tam tikrais naujais aspektais. Todėl labai rūpėtų pavaduotojų reakcija. Suprantama, kad ataskaitos ne visada yra lengvai perskaitomos ir suvokiamos, pavyzdžiui, tėvams. Ataskaitas papildėme tam tikrais gebėjimų aprašymais, kad bet kuris žmogus, ne švietimietis, galėtų suprasti, kas vertinama nacionaliniu lygmeniu.

NACIONALINĖ
SVIETIMO
AGENCIJA

Mokyklos lygmuo

Aktyvus
formatas

PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMAS
2021 m. balandžio 20 - 23 d.

	Mokyklų skaičius	Surinktų taškų vidurkis	Matematikos galimas taškų skaičius
Užduoties taškai ir šaltiniai*	67	96,3	60
Matematika	67	92,1	45
Visa mokykla	67	-	-

Pagal veiklos sritį	Mokyklų taškų vidurkis	Matematikos galimas taškų skaičius	Šaltiniai	Pagal kognityvinių gebėjimų grupę	Mokyklų taškų vidurkis	Matematikos galimas taškų skaičius
LIETUVIŲ KALBA IR LITERATūra				MATEMATIKA		
Užduoties taškai	6,7	12	-	Žinios ir supratimas	1,1	21
Kalbos pažinimas ir vartojimas	12,3	18	-	Matematikos taikymas ir matematinis mąstymas	10,0	24
Užduoties taškai	17,9	32	-			
MATEMATIKA						
Skaitiniai ir skaitiniai	9,0	12	Tiesiniai			
Reiškiniai, lygtys, nelygtys, sistemos, lygtys ir nelygtys	6,6	12	Tiesiniai			
Geometrija, matavimai ir matavimai	6,4	12	Tiesiniai			
Statistika ir tikimybių teorija	5,1	6	Tiesiniai			

Surinktų taškų vidurkis

Surinktų taškų vidurkis pagal veiklos sritis ir gebėjimų grupes

Šiais metais nėra lyginimo su savivaldybe ir su šalimi. Norėčiau paprašyti reakcijos, ar apskritai to reikia. Žinoma, jog rūpi, kaip atrodo kitų kontekste. Pasiekimų patikrinimas elektroniniu būdu neleido planuoti kokio nors lyginimo. Mokiniai atliko užduotis labai skirtingomis sąlygomis. Buvo panaudoti technologiniai sprendimai skaidrumui, objektyvumui ir sąžiningumui užtikrinti. Vis dėlto 10 klasės mokinių pasiekimų patikrinime sistema fiksavo tam tikrus mokinių elgsenos modelius, kada buvo bandoma pasinaudoti papildoma pagalba. Mokyklai, savivaldybei, mokiniui atiduota informacija apie tai, kur esame „čia ir dabar“, bet be lyginimo, pavyzdžiui, mokinio su visa mokykla ar mokyklos su visa savivaldybe ar šalimi. Bet kokia informacija turėtų būti atiduota ne PDF formatu, tai yra, statišku, bet skaičiuoklės (*Excel*) failu.

NACIONALINĖ
SVIETIMO
AGENCIJA

Mokyklos lygmuo

Kiekvienos klasės mokinių sąrašas

Mokinio surinkti užduoties taškai

Kognityvinių gebėjimų grupės

Kokią dalį užduoties taškų, skirtų žinioms ir supratimui gavo konkretus mokinys

Galima grupuoti mokinius pagal taškus/gebėjimų grupes

Turinio veiklos sritys

NACIONALINIS MOKINIŲ PASIEKIMŲ PATIKRINIMAS
2021 m. 4 klasė

Mokinys	Surinkti taškai	Pasiekimo procentinis balas	Atsakius	Kognityvinių gebėjimų grupės		
				Žinios ir supratimas	Tiesiniai	Atskaitiniai
1	23	74,2	80,0	49,2	75,0	
2	23	74,2	80,0	41,5	67,5	
3	28	86,3	80,0	64,6	100,0	
4	21	67,7	80,0	49,2	75,0	
5	29	89,5	100,0	61,5	87,5	
6	24	71,4	100,0	49,2	62,5	
7	28	86,3	80,0	64,6	75,0	
8	26	80,5	100,0	62,5	87,5	
9	26	80,5	100,0	49,2	67,5	
10	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
11	21	67,7	80,0	53,8	75,0	
12	23	74,2	100,0	49,2	75,0	
13	27	87,1	80,0	64,6	87,5	
14	23	74,2	80,0	49,2	62,5	
15	26	80,5	80,0	76,9	87,5	
16	21	67,7	80,0	54,6	67,5	
17	23	74,2	80,0	76,9	75,0	
18	24	71,4	70,0	61,5	62,5	
19	26	80,5	80,0	76,9	87,5	
20	28	86,3	100,0	64,6	87,5	
21	24	71,4	80,0	61,5	87,5	
22	26	80,5	100,0	49,2	67,5	
23	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
24	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
25	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
26	26	80,5	100,0	49,2	67,5	
27	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
28	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
29	26	80,5	80,0	64,6	75,0	
30	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
31	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
32	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
33	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
34	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
35	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
36	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
37	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
38	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
39	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
40	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
41	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
42	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
43	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
44	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
45	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
46	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
47	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
48	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
49	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
50	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
51	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
52	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
53	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
54	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
55	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
56	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
57	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
58	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
59	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
60	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
61	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
62	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
63	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
64	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
65	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
66	26	80,5	80,0	61,5	87,5	
67	26	80,5	80,0	61,5	87,5	

Veiklos sritys				
Komunikavimas ir problemų sprendimo strategijos	Skaitiniai ir skaitiniai	Reiškiniai, lygtys, nelygtys	Geometrija, matavimai ir matavimai	Statistika

Tai reiškia, kad mokykla gali matyti savo mokinių rezultatus pagal pasiektus rezultatus, gebėjimų grupes, pagal turinio veiklos sritis ir pan. Mokykla gauna dar vieną įrankį, dar vieną papildomą informacijos bloką, kuris leidžia dar nepasibaigus ugdymo procesui einamaisiais metais pradėti planuoti kitų metų veiklas. O gal net ir tai, kokią pagalbą galime teikti dar tais metais mokiniams

VBE. Mokyklos lygmuo

Biologija

Metis	Mokyklos vidurkis	Savivaldybės vidurkis	Šalies vidurkis
2018	48.9	56.5	52.3
2019	32.2	53.5	46.6
2020	42.4	53.8	49.8
2021	37.6	54.3	50.7

Standartizuotas mokyklos VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Kelerių metų mokyklos dalyko VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Lietuvių kalba ir literatūra

Metis	Mokyklos vidurkis	Savivaldybės vidurkis	Šalies vidurkis
2018	24.1	46.9	40.9
2019	28.3	45.2	41.0
2020	35.9	45.1	39.6
2021	42.4	47.8	42.4

Standartizuotas mokyklos VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Kelerių metų mokyklos dalyko VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Standardizuotas mokyklos VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Kelerių metų mokyklos dalyko VBE vidurkis, lyginant su savivaldybės ir šalies

Informacijos panaudojimas ugdymo kokybės užtikrinimui

Savivaldybė

- # ilgalaikių ir metinių planų rengimui, resursų paskirstymui.
- # pasiekimų prognozavimui.
- # metodinės pagalbos teikimui per Švietimo centrus, „išpakuojant“ kognityvines gebėjimų grupes.

Mokykla

- # įvardyti stiprybes
- # tikslingai diferencijuoti mokymą
- # rengti apibendrinimo / mokymosi / grįžtamojo ryšio teikimo metodiką ir medžiagą
- # planuoti konsultacijų grupes ir tematiką
- # prognozuoti mokinių pasiekimus
- # ieškoti pagalbos
- # parengti pagalbos planus

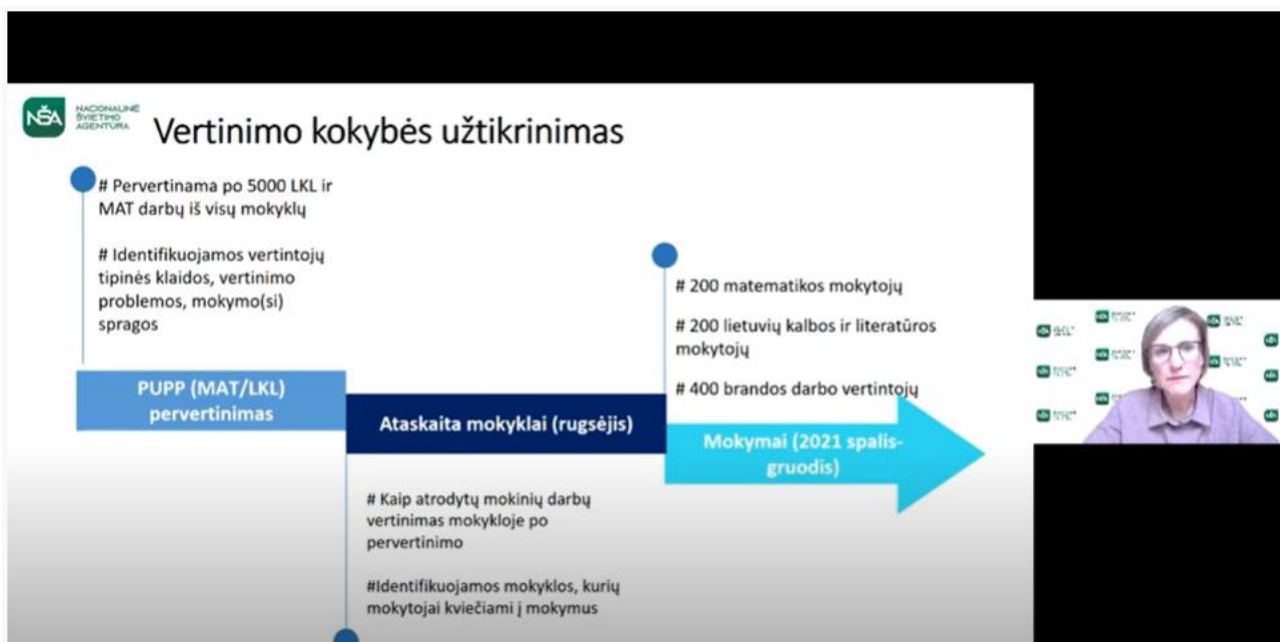
Mokinys ir jo tėvai

- # įsivardyti stiprybes
- # klausti ir kelti mokymosi tikslus
- # ieškoti pagalbos ir geriausio mokymosi stiliaus

Rezultatai yra perduoti kiekvienai mokyklai per sistemą „KELTAS“. Skaidrėje parodoma, kaip tuos duomenis galima naudoti. Kadangi duomenis turite *Exel* failu, galite juos grupuoti, išskirti tam tikras tikslines grupes. Bet norime pasitikrinti, ar vienodai suprantame, kam šie duomenys yra reikalingi. Norėtume tikėti, kad tai yra informacija ir savivaldybei, ir mokyklai, ir mokiniui, ir jo

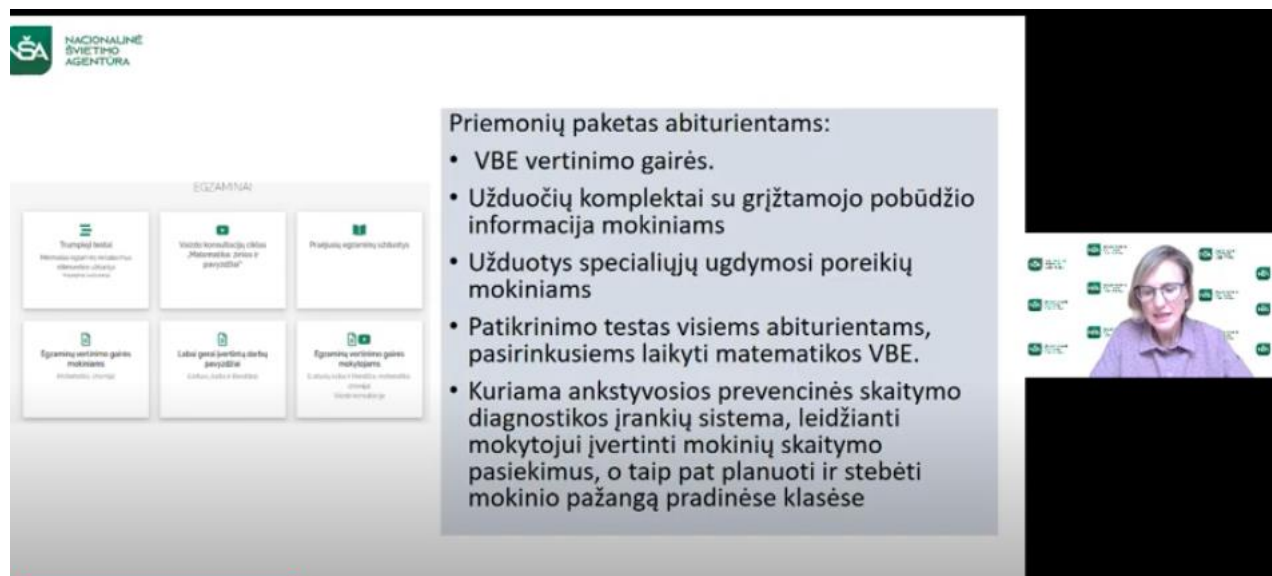
tėvams. Norėčiau paraginti mokyklas nenuvertinti tėvų. Turime ugdyti tėvų poreikį šiai informacijai, poreikį suprasti, kas yra už šių skaičių. Nes tai suteikia galimybę įsivardyti, kokios mokinio stiprybės, ir kelti mokymosi tikslus, kartu formuluoti juos kartu su mokiniu, ir teikiant pagalbą.

Mokykla, remdamasi šiais duomenimis, taip pat gali įsivardyti stiprybes, diferencijuoti mokymąsi, teikti grįžtamąjį ryšį. Kai kurios 12 klasės matematikos užduotys jau turėjo grįžtamojo ryšio informacijos. Norėčiau, kad kiekvieną užduotį atlikęs mokinys gautų grįžtamojo pobūdžio informaciją. Tai padeda panaudoti ir tikslines lėšas dėl mokymosi praradimų kompensavimo, planuojant konsultacijas, jų turinį, trukmę. Turėtume siekti, kad kuo mažiau skambėtų „nemoka matematikos“ ar „nemoka lietuvių kalbos“, nes tai neegzistuojantys dalykai. Neįmanoma visko nemokėti arba viską mokėti. Ir norėtume kelti klausimą, ar tai nėra galimybė pabandyti rengti mokiniams pagalbos planus. Norėtume išgirsti jūsų nuomonę apie šį pasiūlymą. Tai viena iš idėjų, kaip „įdarbinti“ gautus duomenis, taip pat paskatinti 4 ir 8 klasių mokinius dalyvauti pasiekimų patikrinimuose, kurie yra neprivalomi. Tai yra informacija ir savivaldybei, kuri atsakinga už išteklių paskirstymą. Tikėtina, kad savivaldybė prašys dar daugiau duomenų, kurie leistų ne tik teigti, kas yra, bet ir prognozuoti, kas dar bus. Švietimo pagalbos institucijos turėtų teikti pagalbą, pavyzdžiui, „išpakuojant“ kognityvinių gebėjimų grupes, paaiškinant, kuo skiriasi žinios ir žinių taikymas, kad tai taptų mokinio objektu ir įsivardijimu, jog tai mums įmanoma padaryti.

Pavasariį pirmą kartą 10 klasės pasiekimų patikrinimas vyko elektroniniu būdu centralizuotojoje platformoje. Organizavome mokymus vertintojams. Jie išsakė daug vertingų pastabų ir siūlymų. Vertintojai nuoširdžiai stebėjosi dėl vertinimo standartų, kodėl yra tam tikri susitarimai, pavyzdžiui, dėl to, kas yra matematinis raštingumas, kada yra skiriami arba neskiriami taškai. Vertintojai buvo labai „drąsūs“ ir sakė, kad „gyvenime jie taip nedaro“. Tai mus paskatino pasiūlyti jiems dalyvauti moderavimo cikle. Iš 20 tūkstančių lietuvių kalbos ir literatūros darbų ir 20 tūkstančių matematikos darbų atrinkta ir pervertinama po 5 tūkstančius darbų. Toks moderavimas yra fiksuotas ir dokumentuose. Pagal tai norėtume identifikuoti ir vertinimo problemas, ir mokymosi spragas. Jau dabar matyti, kad yra mokyklų, kuriose nesprendžiamos vienos ar kitos srities ar tipo užduotys. Į tai reikėtų atkreipti dėmesį. Rugsėjo mėnesį norėsime atiduoti darbų, kurie yra pervertinti, ataskaitas. Iš jų matyti, kaip atrodo vertinimas, kai vertina ne jų mokyklos mokytojas. Pagal sudarytą sąrašą

kviesime mokytojus į mokymus. Norėtume mokytojus skaidyti į labai nedideles grupes (po 10–12 žmonių), kad mokytojas galėtų suprasti per praktiką, kas yra vertinimo standartizavimas ir kaip iš to laimi ir mokytojas, ir mokinys. Bus mokymai ir brandos darbo rengėjams ir vertintojams. Nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. startuoja projektinis darbas 9–10 klasėje. Brandos darbas, projektinis darbas yra ta ašis, apie kurią sukasi kompetencijomis grįstas ugdymas.

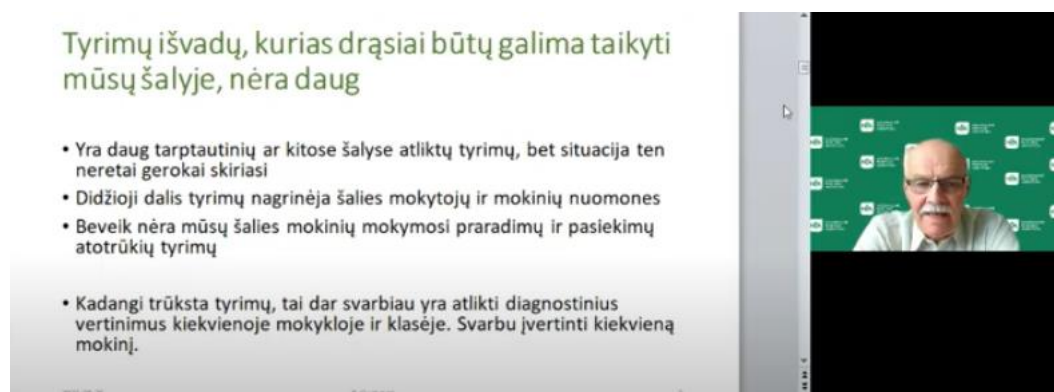
Priemonių paketas abiturientams:

- VBE vertinimo gairės.
- Užduočių komplektai su grįžtamojo pobūdžio informacija mokiniams
- Užduotys specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams
- Patikrinimo testas visiems abiturientams, pasirinkusiems laikyti matematikos VBE.
- Kuriama ankstyvosios prevencinės skaitymo diagnostikos įrankių sistema, leidžianti mokytojui įvertinti mokinių skaitymo pasiekimus, o taip pat planuoti ir stebėti mokinio pažangą pradinėse klasėse

Laukiame jūsų klausimų, ko dar esame nepadarę. Laukiame pasiūlymų. Ačiū, kad siūlėte, jog specialiųjų poreikių mokiniai taip pat turi turėti savo nišą, mums skelbiant informaciją. Planuojame ankstyvosios skaitymo diagnostikos įrankių sistemos sukūrimo veiklas ir jas jau pradėjome. Lauksime jūsų siūlymų ir dėl to.

Dr. Pranas Gudynas, Nacionalinės švietimo agentūros Stebėsenos ir vertinimo departamento Švietimo politikos analizės ir tyrimų skyriaus tyrėjas

Dažniausiai buvo klausiama: kaip pagerinti mokymosi motyvą? Kaip išsiaiškinti, kokios konkrečios pagalbos mokiniams reikia? Kaip įveikti praradimus, nedidinant mokymosi krūvio? Kaip ugdyti mokymosi kompetenciją? Kaip ugdyti akademinį sąžiningumą? Manau, kad atsakysiu daugiau į tris pirmuosius klausimus. Pandemijos kontekste atsirado terminai – pandeminiai mokymosi praradimai bei pandeminis pasiekimų atotrūkis.

Tyrimų išvadų, kurias drąsiai būtų galima taikyti mūsų šalyje, nėra daug

- Yra daug tarptautinių ar kitose šalyse atliktų tyrimų, bet situacija ten neretai gerokai skiriasi
- Didžioji dalis tyrimų nagrinėja šalies mokytojų ir mokinių nuomones
- Beveik nėra mūsų šalies mokinių mokymosi praradimų ir pasiekimų atotrūkių tyrimų
- Kadangi trūksta tyrimų, tai dar svarbiau yra atlikti diagnostinius vertinimus kiekvienoje mokykloje ir klasėje. Svarbu įvertinti kiekvieną mokinį.

Ypač rimta problema yra pasiekimų atotrūkiai. Gali būti nevienodi pasiekimai kaime ir mieste, pagal tėvų socialinį ekonominį statusą ir pan. Kiekvienoje mokykloje atotrūkiai gali būti saviti. Skaičiau

straipsnį, kuriame klausiama, ar ne per daug dėmesio mokymosi praradimams ir ar tai nėra istorinė klaida. Dėl praradimų ugdymas neturėtų nukentėti. Yra svarbesnių dalykų negu absoliučiai visų spragų užkaišymas. Tyrimų išvadų, kurių būtų galima taikyti, mūsų šalyje nėra tiek daug. Yra daug kitų šalių tyrimų, bet situacija ten neretai gerokai skiriasi. Nėra mūsų šalyje pasiekimų praradimų ir atotrūkių tyrimų. Todėl svarbus diagnostinis vertinimas. Manau, kad mokslo metų pradžioje didžiausias darbas ir bus diagnostinis vertinimas.

Čia paminėsiu tik penkis tyrimus, kurių išvados gerai iliustruoja svarbiausius pandemijos iššūkius

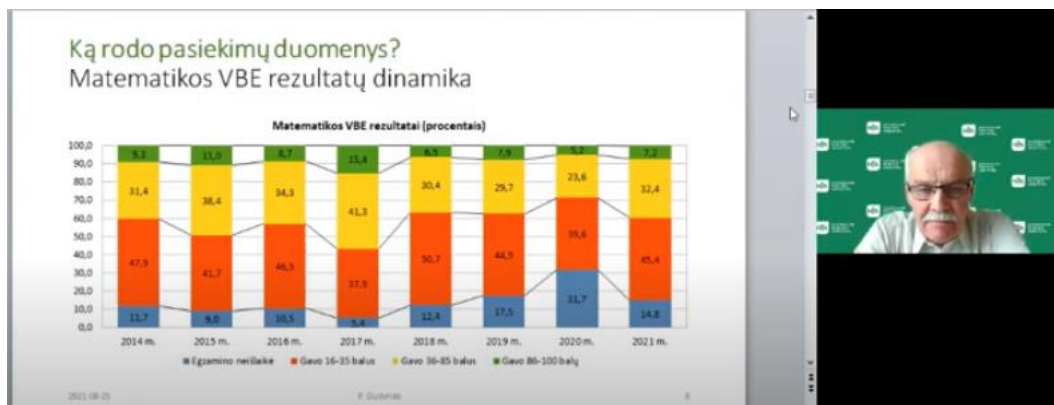
1. NMPP 2020 devintokų rezultatų analizė (NŠA, 2021)
2. PUPP 2021 rezultatų analizė (NŠA, 2021)
3. Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės ir galimybės ekosisteminio požiūriu (VU, 2021)
4. Vilniaus abiturientų pasirengimo egzaminams nuotolinio mokymo(si) sąlygomis tyrimas (VŠPC, 2021)
5. Lietuvos mokslo ir švietimo institucijų poreikių, reikalavimų ir turimos patirties organizuojant ir vykdančią nuotolinį mokymąsi ir nuotolinį darbą tyrimas ir įvertinimas. Studija (EKSTRE projektas, 2021)

Skaidrėje išvardyti atlikti tyrimai.

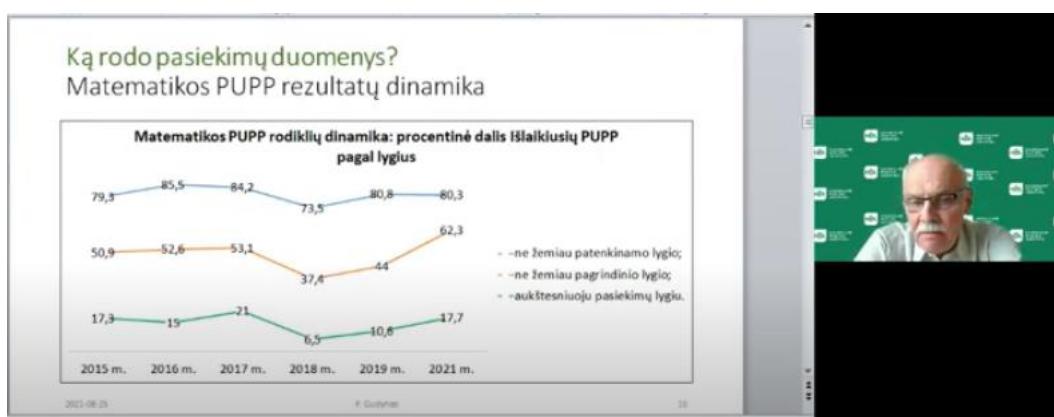
Svarbios pandemijos laikotarpio tyrimų išvados (1)
Mokinių pasiekimų duomenų analizės išvados

- Yra pagrindo spėti, kad mokinių pasiekimai pažėmėjo (skaičiuojant vidutiniškai), nors nei NMPP, nei PUPP, nei VBE duomenys tiesiogiai to nepatvirtina
- Pavyzdžiui, kompleksinis skirtingų metų (2014-2020) mokinių pasiekimų palyginimas rodo, kad devintokų matematikos pasiekimai 2020 m. pabaigoje galėjo nukristi į 2014-2015 metų lygį
- Labiausiai sulėtėjo geriau besimokančių 9 ir 10 kl. mokinių daroma matematikos ir lietuvių kalbos pažanga
- Ženkliai padidėjo skirtumai tarp skirtingų šalies mokyklų ir savivaldybių (9 ir 10 kl. mokinių pasiekimų požiūriu)
- Ypač padidėjo skirtumai tarp šalies mokyklų devintokų matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų srityse
- Įdomu, kad nenustatyta didesnių skirtumų tarp svarbių mokinių grupių nei pagal lytį, nei pagal vietovę, nei pagal SES
- Iš mokinių grupių, labiau išsiskiria tik mokyklų rusų mokomąja kalba pasiekimai

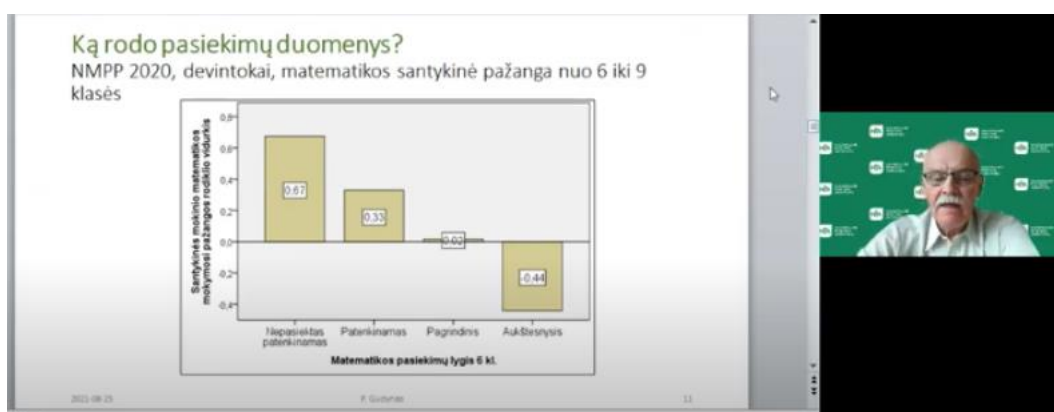
Tikiu, kad praradimai yra, pasiekimai žėmėjo. Palyginimas leidžia teigti, jog devintokų matematikos pasiekimai 2020 m. nukrito į 2014–2015 metų lygį. Iš TIMSS tyrimų žinome, kad per pastaruosius šešerius septynerius metus Lietuvos mokinių matematikos pasiekimai nuolat gerėjo. Labiausiai sulėtėjo geriau besimokančių 9–10 klasių mokinių daroma matematikos ir lietuvių kalbos pažanga. Tyrimai neleidžia tiksliai pasakyti, kodėl, nes nebuvo klausimynų. Gerokai padidėjo skirtumai tarp šalies savivaldybių ir mokyklų. Šią išvadą skaičiavimai patikimai patvirtina. Ypač padidėjo skirtumai tarp šalies devintokų matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų srityse. Nenustatyta žymesnių skirtumų tarp mokinių grupių: nei pagal lytį, nei pagal vietovę, nei pagal socialinį ekonominį statusą. Išsiskiria mokyklos rusų mokomąja kalba. Jose pasiekimai yra gerokai žemesni.

Kodėl labai sunku nustatyti, ar pablogėjo Lietuvos mokinių pasiekimai? Matome, kad šių metų rezultatai prilygsta maždaug 2019 metų rezultatams. Jokio ryškesnio pablogėjimo nėra.

Matematikos PUPP rodiklių dinamika rodo, kad mokinių pasiekimai netgi pagerėjo. Žinoma, dalis mokinių užduotis atliko namie. Bet šie duomenys neleidžia daryti išvados, jog pasiekimai sumažėjo. Tik 2020 m. pabaigos 9 klasės mokinių NMPP, lyginant keturias duomenų bazines, pavyko parodyti, kad pasiekimai sumažėjo, bet kiek sumažėjo, pasakyti sunku (žr. tolesnę skaidrę).

Apskaičiuota santykinė pažanga nuo 6 iki 9 klasės. Įdomu tai, kad didžiausią pažangą padarė tie mokiniai, kurie 6 klasėje mokėsi blogiausiai. Mažiausią pažangą padarė aukštesniojo pasiekimų lygio mokiniai. Tai galima paaiškinti tuo, kad pandemijos metu šie mokiniai gavo mažiau dėmesio, jiems buvo mažiau iššūkių. Tais mokiniais, kurie linkę geriau mokytis, reikia susirūpinti.

Ką rodo pasiekimų duomenys?

NMPP 2020, devintokai, skirtumai tarp mokyklų

5 lentelė. 2018 ir 2020 metų NMPP testų pagal aštuntos klasės programas mokinių pasiekimų rodiklių variacijos dalies, kurią paaiškina skirtumai tarp mokyklų, įverčių (ICC koeficientų) palyginimas

NMPP testavimo sritis	NMPP 2018 (aštuntokai)	NMPP 2020 (devintokai)	Variacijos dalies pokyčiai
Matematika	0,20	0,30	0,10
Skaitymas	0,22	0,23	0,01
Gamtos mokslai	0,21	0,27	0,06
Socialiniai mokslai	0,25	0,29	0,03

Šie skirtumai rodo, kiek yra skirtingos Lietuvos mokyklos 2018 m. 20 proc. aštuntokų matematikos dalyko pasiekimų 20 proc. buvo galima paaiškinti skirtumais tarp mokyklų, o 2020 m. jau net 30 proc. Galima spėti, kad mokykloms tikrai nevienodai pavyko susidoroti su pandemijos iššūkiais. Išnagrinėjus pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų duomenis, matyti, kad šie skirtumai kiek mažesni. Tačiau ta pati tendencija akivaizdi. Šie skirtumai didžiausi matematikos ir gamtos mokslų srityse, kur yra daugiausia problemų dėl mokytojų kompetencijų.

Svarbios pandemijos laikotarpio tyrimų išvados (2)

Nuomonių tyrimai

- Sumažėjo mokinių **motyvacija**
- Išliko rimtų **akademinių sąžiningumo** problemų, kurios darė poveikį motyvacijai
- Padidėjo mokinių **mokymosi krūviai**
- Ženkliai padidėjo mokytojų **darbo krūviai**
- Padidėjo mokinių **psichologinis nuovargis**
- Mokiniais **trūko grįžtamojo ryšio** apie mokymąsi, blogiau veikė mokinių **pasiekimų vertinimo sistema**

Nuomonių tyrimų išvados taip pat labai įdomios. Iš jų aiškėja, kad sumažėjo mokinių motyvacija ir pan. (žr. skaidrę). Mokytojai davė silpnesnį grįžtamąjį ryšį. Štai keletas išvadų iš Vilniaus abiturientų nuomonių tyrimo (žr. skaidres toliau).

Keletas Vilniaus abiturientų pasirengimo egzaminams nuotolinio mokymo(si) sąlygomis tyrimo rezultatų (1)

1. Virš 80 proc. abiturientų sutiko su teiginiu, kad paskelbus karantiną **padidėjo jų bendras mokymosi krūvis**.
2. Apie 95 proc. abiturientų sutiko su teiginiu, kad paskelbus karantiną **padidėjo jų savarankiško mokymosi krūvis**. Apie 50 proc. mokinių savarankiškam mokymuisi ir namų darbų ruošimui darbo dienomis skyrė **ne mažiau keturių valandų per dieną**.
3. Apie trečdalis abiturientų sutiko su teiginiu, kad karantino metu jie **mokėsi minimaliai, nes susilpnėjo kontrolė**.
4. Daugiau kaip pusė abiturientų savo **gebėjimus įveikti stresą** ir daugiau kaip trečdalis abiturientų savo **gebėjimus paskirstyti laiką tarp darbo ir poilsio vertina kaip nepakankamus**.

Keletas Vilniaus abiturientų pasirengimo egzaminams nuotolinio mokymo(si) sąlygomis tyrimo rezultatų (2)

5. Beveik pusė abiturientų teigė, kad dėl nuotolinio mokymo jų **pasitikėjimo savimi lygis stipriai sumažėjo** ir tik 15 proc. abiturientų sutiko, kad jų pasitikėjimo savimi lygis padidėjo.
6. Apie 70 proc. abiturientų sutino su teiginiu, kad jiems **trūksta gyvo kontakto su mokytojais**.
7. Beveik du trečdaliai abiturientų sutiko su teiginiu, kad jiems **trūko gyvo bendravimo su bendraamžiais**.
8. Daugiau kaip 80 proc. abiturientų sutiko su teiginiu, kad jie **jautė psichologinį nuovargį**.
9. Beveik du trečdaliai abiturientų sutiko su teiginiu, kad jiems **trūko informacijos, kaip jiems sekasi ruoštis egzaminams**.

Galima manyti, kad panašūs dalykai vyko ir su kitų klasių mokiniais. Mokytojai teigia, kad labiausiai susilpnėjo 5–8 klasių mokinių iš socialinės rizikos šeimų ir žemų pasiekimų mokinių motyvacija. Taip pat mokinių, turinčių specialiųjų mokymosi poreikių, ir vidutinių pasiekimų mokinių mokymosi motyvacija.

Ką rodo nuomonių apklausa? Mokinių motyvacija.

Mokytojų (N=67) atsakymai (proc.), kaip nuotolinis mokymas(is) karantino metu paveikė 5-8 klasių mokinių mokymosi motyvaciją

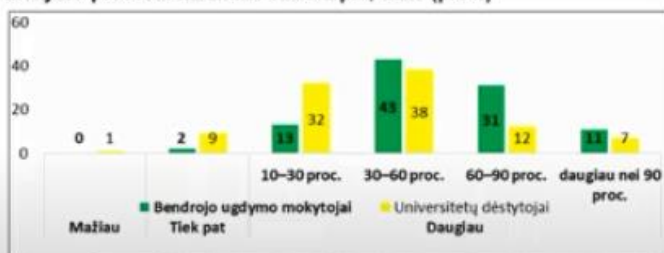
	Sumažėjo	Nepakito	Padidėjo	Tokių mokinių nemokau
Mokinių, turinčių specialiųjų poreikių	45,3	34,0	9,4	11,3
Mokinių iš socialinės rizikos šeimų	63,5	20,8	2,5	13,2
Aukštų pasiekimų mokinių	13,8	68,6	17,6	
Vidutinių pasiekimų mokinių	43,4	47,2	9,4	
Žemų pasiekimų mokinių	61,0	29,6	6,9	2,5

Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės ir galimybės ekosisteminiu požiūriu, 2021

Studija parodė, kad labai išaugo mokytojų darbo krūviai. 43 proc. sako, kad jų krūvis išaugo nuo 30 iki 60 proc., o 31 proc. teigia, jog išaugo 60–90 proc. Galima prognozuoti, jog pagausėjo mokytojų, kurie jaučia vadinamąjį „perdegimą“.

Ką rodo nuomonių apklausa? Mokytojų krūviai.

Mokytojų ir dėstytojų, nurodžiusių, kiek laiko, palyginti su įprastu, skyrė mokymo procesui karantino laikotarpiu, dalis (proc.)

Kaip pagerinti mokinių mokymosi motyvaciją? Aišku, nuostatos yra tai, kas turėjo labiausiai nukentėti per pandemiją.

Kaip pagerinti mokinių mokymąsi motyvaciją?

Specialių tyrimų nėra, bet **paprasta loginė analizė rodo**, kad motyvaciją neigiamai paveikė mažiausiai trys svarbūs faktoriai:

- **Kontaktinio bendravimo trūkumas**
 - Prasta vertinimo **grįžtamojo ryšio kokybė** (prastas formuojamasis vertinimas)
 - Pernelyg **susilpnėjusi kontrolė**
- Todėl baigiantis pandemijai būtina prisiminti ir išmokti taikyti (užduotis metodiniam darbui), pasikeitus mokymo ir mokymosi sąlygomis, bent jau pačias paprasčiausias motyvacijos teorijas

Norint atkurti motyvaciją, reikia orientuotis bent į šiuos tris veiksnius (žr. viršuje). Taip pat būtina taikyti bent jau paprasčiausias motyvacijos teorijas, kaip antai Maslow poreikių hierarchiją.

1 pavyzdys. Motyvacijai tiesiogiai priklauso nuo bendravimo ir socialinių ryšių Maslow "poreikių hierarchijos teorija"

Akivaizdu, kad pagarbos bei priklausymo poreikiai labai priklauso nuo socialinių ryšių, bendravimo. Saviraiška taip pat priklauso nuo bendravimo, socializacijos. Tai pandemijos laikotarpiu turėjo nukentėti. Taigi kelias priežastis žinome ir turėtume bandyti kažkaip jas taisyti.

2 pavyzdys. Aiškių uždavinių, gero grįžtamojo ryšio ir mokymosi savikontrolės svarba motyvacijai Csikszentmihalyi. Flow theory („Srovės“ ir optimalių patirčių teorija)

- **Aiškūs uždaviniai ir greitas grįžtamasis ryšys**
- **Pusiausvyra tarp iššūkio ir asmens gebėjimų**
- **Veikimo sąmoningumas**
- **Kryptinga koncentracija**
- **Jausmas, kad padėtis kontroliuojama**
- **Savimonės praradimas (užsimiršimas)**
- **Laiko išsikreipimas**
- **Saviraiškos išgyvenimas**

Matome puikias idėjas, kaip būtų galima atkurti motyvaciją.

3 pavyzdys. Turi būti užkirstos akademinio nesąžiningumo galimybės

Bihavioristinės asmenybės (S-R tipo) teorijos

- Elgesys už kurį priklauso atlygis turėtų būti kartojamas, o **elgesys už kurį priklauso bausmė neturėtų būti kartojamas**
- Tinkamai suplanavus atlygius, galima išmokyti asmenį pakeisti savo elgesį
- Atlygis turi būti užtarnautas

Biheivioristinė teorija taip pat gali būti naudinga. Visiškai akivaizdu, jog mokiniams buvo daug didesnė galimybė nusirašinėti ir nebaudžiamai pagerinti įvertinimus. Aišku, tai turėjo sumažinti ir iškreipti motyvaciją. Vėlgi tai rodo, kaip svarbu atkurti akademinį sąžiningumą.

Bendruosius dalykus, kurie būdingi Lietuvai, mes galime pasakyti, bet apie konkrečią mokyklą ar mokinius – mažai informacijos. Todėl svarbus mokytojų atliekamas diagnostinis vertinimas.

Norint įvertinti praradimus ir atotrūkius mokykloje, labai svarbus yra diagnostinis vertinimas

Mokinių *diagnostinis vertinimas* gali apimti:

- mokymosi sunkumų įvardijimą;
- mokymosi sunkumų **priežasčių** nustatymą.

Nustačius konkrečius mokymosi sunkumus, mokinio negalima palikti be pagalbos. Siekiant pagerinti situaciją, mokymas ir mokymasis turi būti atitinkamai koreguojami.

Organizuojant mokymosi pagalbą ir mažinant krūvius, svarbu išsiaiškinti, ar tam tikri mokymosi sunkumai būdingi:

- visiems mokiniams;
- tam tikroms mokinių grupėms;
- atskiriems mokiniams.

Diagnostinio vertinimo procese naudojami įvairūs vertinimo tipai

Vertinimo tipas	Ypatumai ir/ ar indėlis į diagnostinį vertinimą
Apžvalginis vertinimas (<i>screener assessment</i> , angliškai)	Gana trumpa ir bendra vertinimo užduotis, kuri duoda pirmąją informaciją, kurie mokiniai neatitinka minimalių pasiekimų reikalavimų.
Stebėjimas klasėje	Mokytojas stebi mokini darbą klasėje ir jų pastangas
Kokybiniai duomenys	Kokybinė pažymių ar kitų įvertinimų už klasėje atliekamas užduotis analizė
Diagnostiniai testai	Specialiai sukonstruotos užduotys, kurių paskirtis detalai įvertinti mokinių gebėjimus specifinėse srityse
Pažangos matavimas	Rodikliai, kaip paveikė mokinių pasiekimus intervencinės priemonės

Svarbu prisiminti diagnostinio vertinimo tipus. Apžvalginis vertinimas leidžia išsiaiškinti, kurie mokiniai yra „rizikos“ grupėje. Suprantama, kad pandemijos laikotarpiu šio vertinimo duomenys nėra

labai patikimi. Viena aišku – jei mokinys PUPP užduotis atliko blogai, tai šie duomenys yra patikimi. Stebėjimas klasėje mokytojui duoda daugiausia informacijos, ir jokie standartizuoti testai niekada jo nepakeis. Bet stebėjimas įmanomas tik tada, kai mokomasi kontaktiniu būdu. Jo efektyvumas susilpnėja, kai mokomasi nuotoliniu būdu. Mokytojai turės rengti savus, kad ir ne tokius kokybiškus diagnostinius testus. Norint išmatuoti pažangą, reikia, kad diagnostinis vertinimas būtų grindžiamas standartais, tai yra, kad mes turėtume tvirtą atskaitos tašką ir galėtume nustatyti, kokią pažangą padarė mokinys.

Atliekant diagnostinį vertinimą labai svarbu gerai žinoti, ką norime įvertinti ir kaip tai galima padaryti

- Pavyzdžiui, reikia gerai žinoti vertinamų dalykinių sričių **konstruktus**, mokomųjų dalykų BP, bendrųjų kompetencijų aprašus ir t.t.
- **Mokomojo dalyko atveju**, svarbu žinoti **temines sritis, kognityvinių gebėjimų sritis, pasiekimų lygius** ir pan.
- Pavyzdžiui, motyvacijos diagnostinio vertinimo atveju, **svarbu žinoti bent keletą motyvacijos konstrukto**, į kokias sudedamąsias dalis motyvacija išsiskaido, priešingu atveju bus neįmanoma diagnozuoti motyvacijos sumažėjimo priežasčių ir numatyti intervencinius veiksmus.
- Mokytojui, kuris neturi pakankamai teorinių ugdymo turinio struktūros žinių, atlikti diagnostinį vertinimą gali būti sunku. **Organizuojant metodinį darbą**, reikėtų jį tai atsižvelgti.
- Neblogas **diagnostinių testų pavyzdys yra NMPP testai**, todėl gaila, kad jų rezultatais šiais metais gali nepavykti pasinaudoti. Šių metų testų rezultatai dažnai yra nepalyginami nei tarp mokyklų, nei su ankstesnių metų rezultatais.

Kadangi diagnostinio vertinimo svarba itin išaugo, reikia organizuoti tokį metodinį darbą, kuriame būtų aiškinamasi apie struktūrinius dalyko ugdymo turinio elementus.

Štai parodyta gamtamokslinio ugdymo matrica.

Pavyzdys. Konstrukto dalis – gamtamokslinio ugdymo matrica

Gamtamokslinio ir socialinio ugdymo standartizuotos programos 8 klasei

2.2. MOKINIŲ MOKYMO SI PASIEKIMŲ STRUKTŪRINIŲ DALIŲ PROPORCIJOS VERTINIME

Mokymo gautos mokymosi pasiekimų lygis vertinamas išanalizavus ir palyginus jo atliktu testo rezultatus. Testo uždavinių pasiekimų lygis, kad būtų aiškiau 5 ir 6 lentelėse nurodytos proporcijos pagal turinio ir veiklos

1 lentelė. Standartizuoto gamtos mokymosi testo 8 klasei uždavinių taškų pasiskirstymas (procentai pagal turinio ir veiklos sritis)

Turinio ir veiklos sritys	Dalis, proc.
Gamtos tyrimai	10-20
Organizmai ir aplinka	25-35
Medžiagos ir jų kaita	20-30
Fizikiniai reiškiniai	25-35
Iš viso:	100

2 lentelė. Standartizuoto gamtos mokymosi testo 8 klasei uždavinių taškų pasiskirstymas (procentai pagal mokymosi pasiekimų lygį)

Pateiktas lygis	Pagrindinis lygis	Asiškiteinis lygis
25-35	40-50	20-30

3 lentelė. Standartizuoto gamtos mokymosi testo 8 klasei uždavinių taškų pasiskirstymas (procentai pagal mokymosi pasiekimų lygį)

Žinios ir supratimas	Taikymas	Asiškiteinis mokymosi gebėjimai
30-40	40-50	15-25

4 lentelė. Standartizuoto gamtos mokymosi testo 8 klasei uždavinių taškų pasiskirstymas (procentai pagal mokymosi pasiekimų lygį)

Žinios ir supratimas	Taikymas	Asiškiteinis mokymosi gebėjimai
30-40	40-50	15-25

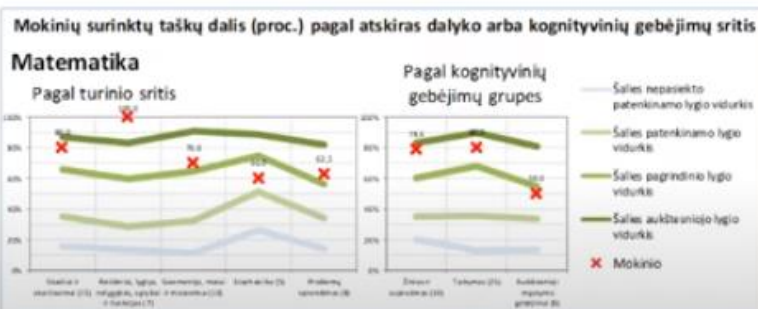
Taip reikia kurti ir diagnostinio vertinimo įrankius.

Ką reikia vertinti?

- Diagnostinis vertinimas turi apimti visą ugdymo turinį:
 - žinias;
 - gebėjimus;
 - nuostatas.
- Nuostatas jau trumpai aptarėme
- Vertinant ypač svarbu įsitikinti, ar mokinys *turi dalyko pagrindus* (procedūrines ir faktines žinias)
- **Pandemija ypač pakenkė mokinių gebėjimų augimui**, nes gebėjimų ugdymui labai svarbus kontaktinis bendravimas, todėl **ypač svarbu diagnostškai vertinti mokinių gebėjimus**.
- Vertinant reikia remtis kuo įvairesniais kriterijais – pavyzdžiui, stengtis lyginti mokinį su savimi, klase, savivaldybe, šalimi, standartais ir pan.

Itin svarbus diagnostinio vertinimo objektas yra dalyko pagrindų buvimas. Žinoma, kad labai sunku dirbti su mokiniu, kuris neturi tam tikrų dalyko pagrindų. Todėl itin svarbu įvertinti, kiek mokins neturi spragų pagrinduose. Pagrindai itin svarbūs gebėjimų augimui, kuris vyksta stebint mokytoją, draugus. Jei vaikai negali to daryti, gebėjimų augimas sulėtėja. Nėra gerai parengtų vadovėlių gebėjimų ugdymui. Tam reikia gyvo bendravimo.

Neužmirškime geros ikipandeminės NMPP vertinimo patirties, kuri rėmėsi konstruktyvų ir standartų taikymu bei mokinio lyginimu su savimi ir kitais mokiniiais

Šioje diagramoje matome mokinio lyginimą su pačiu savimi ir su visa šalimi.

Kaip įveikti praradimus nedidinant mokymosi krūvio? Ir kaip ugdyti mokymosi kompetenciją?

Kaip įveikti pandemijos pasekmes nedidinti mokinių ir mokytojų darbo krūvio?

- Galima įveikti pasekmes arba didinant darbo laiką ir intensyvumą, arba **geriau apgalvojant ir mokslo žiniomis pagrindžiant savo veiksmus**
- Trūkstamas žinias reikia kurti mokykloje. Reikia pažvelgti į pasekmių įveikimą kaip į **problemos sprendimo procesą**
- Trumpas atsakymas į jūsų klausimą – raktiniai darbo krūvių mažinimo žodžiai yra **tyrinėjimas ir inovacijos**

Problemos sprendimo ciklas mokykloje

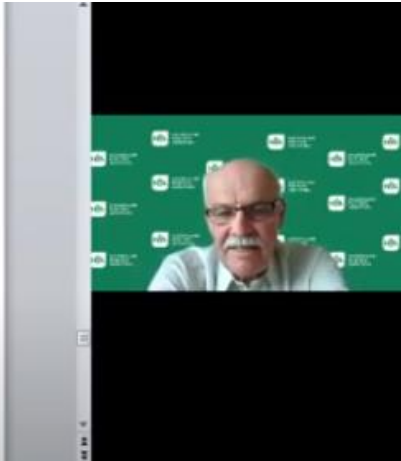
<https://www.sreb.org/post/school-improvement-coaching-services>

Tam labai svarbūs yra du žodžiai: tyrinėjimas ir inovacijos.

Keli tarptautiniuose tyrimuose naudojami sėkmingesnio mokinių mokymosi prediktoriai, kuriuos jau laikas populiarinti ir Lietuvoje

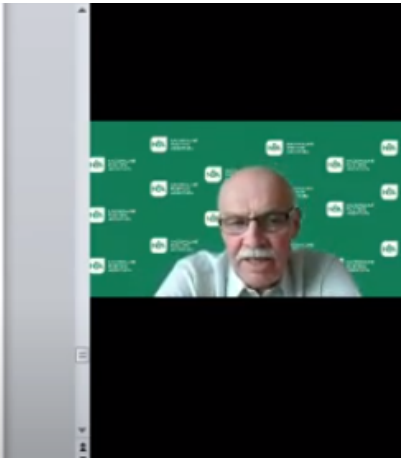
- Motyvacija **nėra** vienintelis žinomas mokinio sėkmingesnio mokymosi faktorius
- Nustatyta, kad **su geresniais mokinių mokymosi rezultatais koreliuoja** dar ir šie rodikliai, kurie paaiškina sėkmingo mokymosi fenomeną netgi geriau negu mokymosi motyvacija:
 - mokyklos klimatas;
 - mokinio priklausymo mokyklai jausmas (angl. *sense of belonging at school*);
 - mokymosi mąstysena (angl. *learning mindset*)
 - mokinio akademinis atsparumas (angl. *academic resilience*)
- Jei sugebėsime pagerinti šiuos rodiklius, tai pagerės ir mokymosi rezultatai, mokiniai ir mokytojai jausis geriau, mokymas ir mokymasis vyks sklandžiau, darbo krūvis neatrodys toks didelis

Motyvacija nėra vienintelis žinomas mokinio sėkmingesnio mokymosi veiksnys. Nustatyta, kad su gerais mokinio mokymosi rezultatais koreliuoja dar bent keli rodikliai: geras mokyklos klimatas, mokinio priklausymo mokyklai jausmas. Jei mokinys jaučiasi priklausantis mokyklai, tada jo rezultatai yra geresni. Jei mokinys mąsto palankiai apie mokymąsi, tai jo rezultatai daug geresni, net jei formaliai motyvacija ir nėra labai aukšta. Pastebėta, kad yra vaikų, kurie pagal kai kuriuos parametrus, pavyzdžiui, ekonominį socialinį statusą, neturėtų labai gerai mokytis. Bet mokosi labai gerai, vadinasi, pasižymi akademinio atsparumo savybe.

Priklausymo mokyklai jausmo sudėtinės dalys (konstrukto metmenys)

- Mokykloje mokinys jaučiasi saugus
- Mokiniui patinka būti mokykloje
- Mokinys pasitiki mokytojais ir jaučia jų paramą
- Mokinys didžiuojasi mokykla ir nori joje mokytis

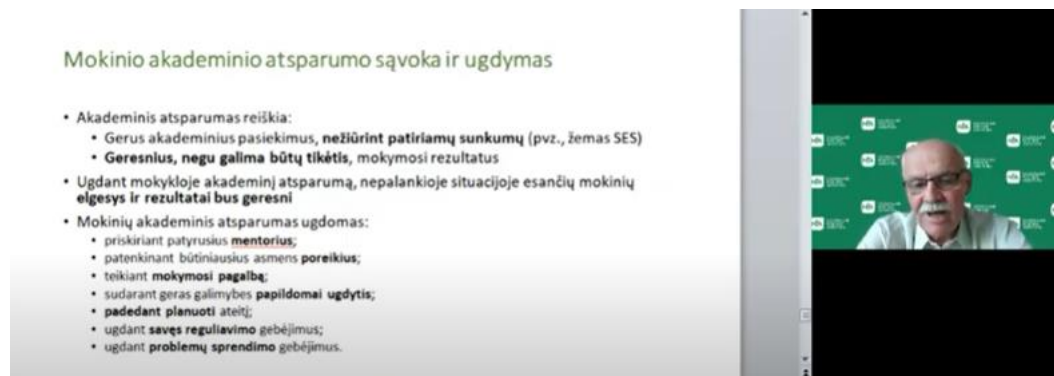

Mokinio palankios mokymuisi mokymosi mąstysenos sudėtinės dalys (konstrukto metmenys)

- Tikėjimas savo mokymosi ir tobulėjimo galimybėmis (jei aš atkakliai ir apgalvotai mokysiuosi, tai man tikrai pasiseks)
- Atvirumas naujoms patirtims
- Motyvacija (nusiteikimas ir troškimas mokytis)
- Domėjimasis viskuo
- Pažinimo ir tyrinėjimo nuostatos
- Noras ir pasiryžimas iš kiekvienos patirties kažką išmokyti

Šį rodiklį matuoja PISA ir kiti tarptautiniai tyrimai. Daugelis mokinių netiki savo mokymosi galimybėmis, jų neįmanoma motyvuoti.

Mokinio akademinio atsparumo sąvoka ir ugdymas

- Akademinis atsparumas reiškia:
 - Gerus akademinius pasiekimus, **nežiūrint patiriamų sunkumų** (pvz., žemas SES)
 - **Geresnius, negu galima būtų tikėtis**, mokymosi rezultatus
- Ugdant mokykloje akademinį atsparumą, nepalankioje situacijoje esančių mokinių **elgesys ir rezultatai bus geresni**
- Mokinių akademinis atsparumas ugdomas:
 - priskiriant patyrusius **mentorius**;
 - patenkinant būtiniausius asmens **poreikius**;
 - teikiant **mokymosi pagalbą**;
 - sudarant geras galimybes **papildomai ugdytis**;
 - **padedant planuoti ateitį**;
 - ugdant **savęs regulavimo gebėjimus**;
 - ugdant **problemų sprendimo gebėjimus**.

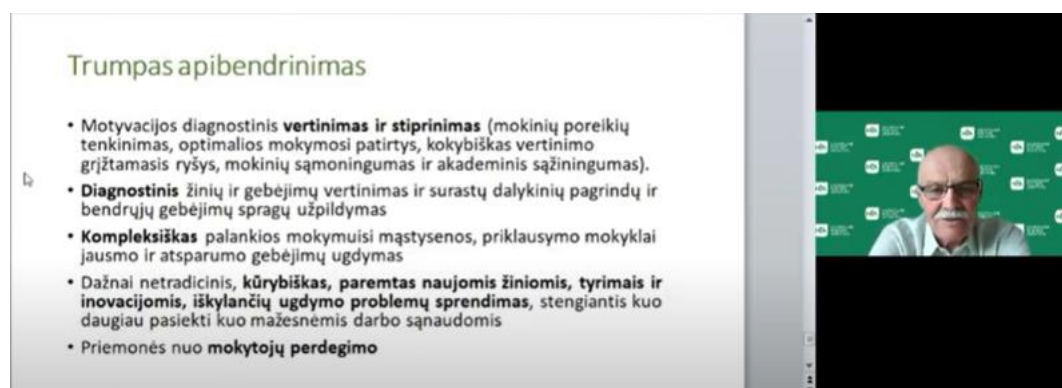
Galima padėti mokiniams įgyti akademinį atsparumą. Metodai netgi paprasti. Kitais mokslo metais reikėtų atkreipti dėmesį ir į mokytojų „perdegimą“.

Mokytojų perdegimas

- Gerai ištirtinėtas JAV. Keli šimtai tūkstančių mokytojų kas metai dėl to palieka mokytojo darbą.
- **Požymiai:**
 - Nuolatinis **nuovargis**
 - **Nepasitikėjimas** savimi
 - **Užsisklendimas**
 - **Įkvėpimo praradimas**
- **Priežastys:**
 - Dideli ugdymo proceso iššūkiai
 - Dideli emociniai ir darbo kriviai
 - Nepakankamas parengimas **ir/ar** pagalbos trūkumas
 - Prastas finansavimas
- Mokytojų perdegimas gali tapti ne tik **mokytojų trūkumo**, bet ir iki 50 proc. **ugdymui skirtą laiką praradimo** priežastimi

„Perdegę“ mokytojai iki 50 proc. mokymo laiko panaudoja neveiksmingai.

Trumpas apibendrinimas

- Motyvacijos diagnostinis **vertinimas ir stiprinimas** (mokinių poreikių tenkinimas, optimalios mokymosi patirtys, kokybiškas vertinimo grįžtamasis ryšys, mokinių sąmoningumas ir akademinis sąžiningumas).
- **Diagnostinis** žinių ir gebėjimų vertinimas ir surastų dalykinių pagrindų ir bendrųjų gebėjimų spragų užpildymas
- **Kompleksiškas** palankios mokymuisi mąstysenos, priklausymo mokyklai jausmo ir atsparumo gebėjimų ugdymas
- Dažnai netradicinis, **kūrybiškas, paremtas naujomis žiniomis, tyrimais ir inovacijomis, išskylančių ugdymo problemų sprendimas**, stengiantis kuo daugiau pasiekti kuo mažesnėmis darbo sąnaudomis
- Priemonės nuo **mokytojų perdegimo**

Manau, kad apie tai dar reikės kalbėti. Mokytojo stebėjimo negalima pakeisti, reikia grįžti prie kontaktinio mokymo. Mokiniai, būdami klasėje, gauna daugiau: jie stebi kitus mokinius, gaunančius grįžtamąjį ryšį ir jį prisitaiko. Mokiniais reikalingas nuolatinis „pastoliavimas“ ir be kontakto mokiniams labai sunku tai suteikti. Arba reikia daug tobulesnių kontaktinių priemonių. Ateityje, manyčiau, daug daugiau mokymosi nuotoliniu būdu, bet kol kas reikia tai daryti saikingai.

Daiva Lebednikaitė, Vilniaus Senvagės gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Man nepatinka žodis „praradimai“, nes, manau, jog gyvenimas pastūmėjo į tokią aplinką, kurioje galėjome atrasti daug nauja. Buvo galimybė pastebėti, ar tikrai mokome vaikus to, ko reikia mokytis.

Gal reikia galvoti apie visai kitų kompetencijų ugdymą. Kai gauname rezultatus iš pasiekimų patikrinimų ar brandos egzaminų, analizuojame kiekvieno vaiko sėkmę. Žiūrima, lyginama, koks buvo jo metinis pažymys ir kokį rezultatą jis gavo per patikrinimą ar egzaminą. Ir darome išvadas. Gerai pasakė dr. Gudynas, kad labai svarbu, kokios emocinės būsenos būdamas vaikas ugdomi arba kokia emocinė aplinka jam yra sukurama, arba jis pats sukuria. Dvyliktokams buvo pasiūlyta labai daug pagalbos įrankių. Universitetų dėstytojai teikė konsultacijas, dalykininkai teikė konsultacijas, kiekvienoje mokykloje, tikiu, mokytojai teikė konsultacijas. Reikėjo pasiimti, ko žmogui reikia ir šiek tiek save sustiprinti. Klausimas, ar jie pasiėmė. Kalbėdama su abiturientais, dažnai išgirstu: „pritingėjau“, „buvo patogiau nesijungti į susitikimą su mokytoja, o geriau praleisti laiką kažkur kitur“. Tai yra mokinio atsakomybė. Mokykloje diskutavome, ar neugdome kartos, kuriai suteikiame labai daug pagalbos, bet kuri nemoka jos pasiimti.

Ką tada reikia keisti, organizuojant ugdymo procesą? Diagnostiniai darbai, manau, kiekvienoje mokykloje vyksta šimtu procentų, bent jau rugsėjo mėnesį. Norėtusi, kad mokytojai galėtų pasiimti užduotis iš užduočių banko, susiformuoti diagnostinius klausimynus ir pasižiūrėti, ar jų mokiniai atitinka vieną ar kitą lygmenį. Norėtusi, kad daugiau pasitikėtume mokytoju ir mokytojų kompetencija. Suprantu, kad ir vaikai, ir tėvai gali reikšti savo nuomonę. Ir jų kritika kartais būna teisinga. Bet kai jos yra per daug, mokytojams nusvyra rankos. Kai bus kuriama pasitikėjimo atmosfera, tada sumažės ir mokinių mokymosi spragos. Esminis dalykas – kokioje aplinkoje tiek vaikas, tiek mokytojas dirba. Jei yra gera, pasitikėjimo atmosfera, tada ir vaiko rezultatai būna gerokai geresni. Neatmetu ir to, kad egzaminai turi laimės procentą. Gali mokytojai nuspėti, kokios gali būti temos ir mokslo metų gale daugiau pakalbėti viena ar kita tema, ir tada vaikams geriau pasiseka. Statistika, kurią gauname iš Nacionalinės švietimo agentūros, yra gera, tinkama, bet tai, ką paskui pateikia reitingai, mano supratimu, neatskleidžia kiekvienos mokyklos konteksto, o labiau supriešina.

Nikolaj Petunov, Klaipėdos „Žemynos“ gimnazijos direktoriaus pavaduotojas ugdymui

Pritariu dėl reitingų. Viena seminare dėstytojas patarė: išmeskite tą žurnalą, neskaitykite jo. Nacionalinė švietimo agentūra teikia puikias ataskaitas. Šiais metais mūsų devintokai laikė NMPP, gavome rezultatus, analizavome, radome silpną vietą – gamtos mokslų sritį. Dalyvavome PUPP patikrinime, šių metų matematikos rezultatai tikrai buvo geresni negu praėjusiųjų metų, lietuvių kalbos ir literatūros tokie pat, gal viena dešimtają pakilo. Egzaminų rezultatai priklauso nuo mokinio įdirbio. Birželio mėnesį davėme diagnostinį darbą III klasės mokiniams. Gavome mokinių sutikimą – jie to norėjo, atėjo į mokyklą. Bet sulaukėme tėvų pasipriešinimo. Jie nenorėtų, kad būtų diagnostiniai darbai rašomi. Supratome, kad reikia įtraukti tėvus į šiuos procesus. Sukvietėme tėvus ir paprašėme jų pakalbėti, ką mokykla galėtų padaryti, kad mokinių pasiekimai ir motyvacija gerėtų. Vienas iš pasiūlymų buvo 9–10 klasių mokinių konsultacijas įtraukti į tvarkaraštį. Kad konsultacijos nebūtų paskutinės pamokos. Mokykla dalyvauja projekte „Dešimtokų matematikos pasiekimų gerinimas“, galbūt ir tai yra priežastis, kodėl matematikos rezultatai pagerėjo.

Nuo rugsėjo 1-osios mūsų gimnazija tampa Klaipėdos universiteto „Žemynos“ gimnazija. Tikimės glaudesnio bendradarbiavimo su universiteto dėstytojais. Jau keletą metų mūsų vienuoliktokai atlieka tiriamuosius darbus kartu su dėstytojais. Tai didina mokinių motyvaciją. Jie sako, kad tai yra visiškai „kitas lygis“, jaučiasi kaip mokslininkai. Šiais metais ugdymo planas mums leidžia 9–10 klasėse įsivesti tiriamuosius darbus. Vieną valandą tam visada galima rasti, be to, ne kiekvieną savaitę. Galima skirti tam tikras valandas mokytojams, kad konsultuotų mokinius ir mokiniai bandytų patys atrasti aktualią temą, ieškoti informacijos, atliktų mažą tyrimą. Tą darysime ir 9, ir 10 klasėje, o

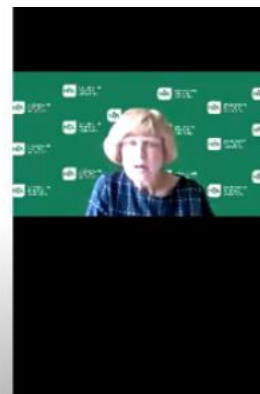
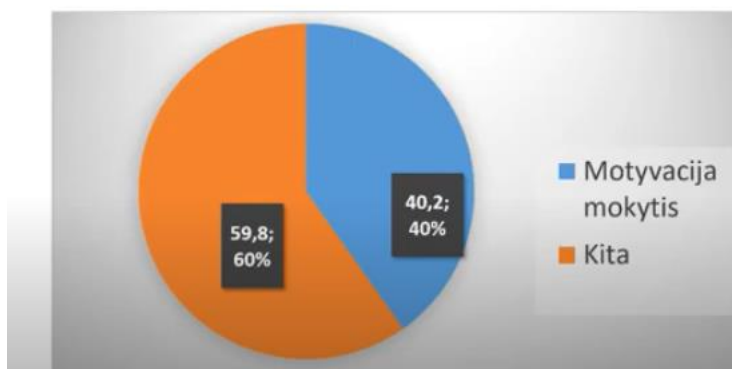
rezultatas – motyvacija. Ačiū mūsų mokyklos Įsivertinimo grupei, kuri analizuoja pasiekimų rezultatus, padarytą pažangą, mikroklimatą ir teikia Metodinei tarybai rekomendacijas.

Lina Lukoševičienė, Kaišiadorių r. Žiežmarių progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Noriu pritarti, kad duomenys, kuriuos gauname iš Nacionalinės švietimo agentūros, tai yra individualūs mokinių profiliai, yra vertingi, juos analizuojame įvairiais lygmenimis: mokytojų metodinėse grupėse, trišaliuose pokalbiuose (mokytoju, mokiniu, tėvais). Tai duoda pridėtinę vertę. Matome, kad po tokių pokalbių pats vaikas keliai sau tikslus. Pas mus emocinis socialinis ugdymas yra vykdomas skiriant valandas. Šie metai rodo, kad brandos egzaminų rezultatai yra aukštesni negu rajono ir Lietuvos. Kai kurių dalykų mokytojai yra lyderiai. Jie uždega, duoda kitiems mokytojams pastiprinimą. Vykdomė bendradarbiavimą pamokos studijos metodu. Tai nuotolinis mokymas kiek sutrikdė, tačiau įgūdžiai jau yra ir tai tęsime. Mokytojai sako, kad pridėtinę vertę davė papildomos lėšos mokymosi sunkumams įveikti konsultacijų būdu. Mokykla tiek nebūtų išgalėjusi. Dalyvavome „Kokybės krepšelio“ projekte, todėl mokytojus aprūpinome naujais kompiuteriais, skaitmeniniu turiniu. Visos šios dedamosios duoda tą rezultatą, kuriuo visi džiaugiamės.

Dr. Vida Kazragytė, Nacionalinės švietimo agentūros Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkė

Kaip žinote, registracijos anketoje buvo paprašyta įvardyti vieną dalyką, kurį manoma esant didžiausiu sunkumu, padedant mokiniams įveikti susidariusius mokymosi praradimus ateinančiais mokslo metais. Užsiregistravusių buvo per 500, atsakymus į klausimą pateikė 328, ir net 132 iš jų nurodė, kad didžiausias sunkumas yra mokymosi motyvacija. Tą nurodė beveik 40 proc. visų atsakiusiųjų.

Mokymosi motyvacija kartais nurodoma kaip vienas sunkumas, kartais kartu su kitais sunkumais, o kartais ji išreiškiama kiek kitokiais žodžiais.

- Mokinių motyvacijos praradimas.
- Vidinė motyvacija.
- Ta dalis mokinių, kurie turėjo sunkias SEK sąlygas, jų žema motyvacija.
- Galimybė kiekvienam patirti džiaugsmą, sėkmę, didinant mokinių motyvaciją ir pasitikėjimą savo gebėjimais.
- Socialiniai-emociniai aspektai (mokinių vidinės motyvacijos stoka įveikiant sunkumus, nepasitikėjimas savo jėgomis, grįžimas po ilgo laiko prie kontaktinio mokymosi ir bendravimo). Turėtų būti kažkoks adaptacijos laikas, kad pradėjus mokytis rugsėjo mėnesį prastesni rezultatai, negu tikimasi, neužgožtų noro mokiniams mokytis.
- Pačių mokinių nenoras priimti pagalbą.
- Mokinių pastangos, nes dažnai mokykla duoda maksimumą bet norinčių tai pasiimti- minimumas.

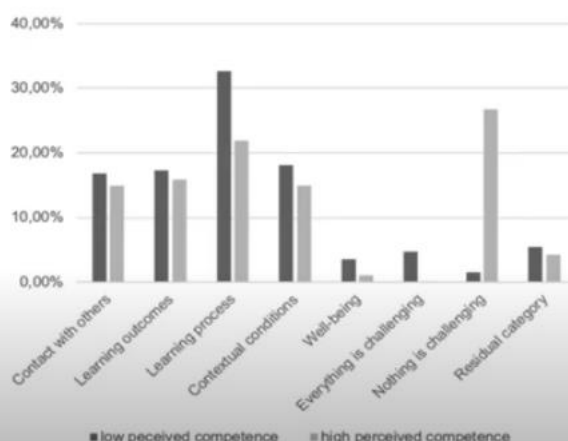
Buvo atsakymų, kad mokiniai nenori priimti pagalbos. Paskutinis atsakymas yra daug ką sakantis ir šiandienos konferencijos kontekste. Mes neturime stengtis per daug, negu kad mokiniai gali „paimti“. Žinome, kad pedagogikoje nėra daug dėsnių, bet vienas iš jų – saiko dėsnis – tikrai yra ir veikia. Neturime persistengti.

Šiandien labai daug kalbame apie motyvaciją. Žinoma, priežasčių, kodėl mokymosi motyvacija iškilo kaip didelis sunkumas, yra daug ir jos gali būti įvairiai aiškinamos. Šiandien norėčiau trumpai pasidalyti šių metų kovo mėnesį publikuotais austrų edukologų tyrimo rezultatais. Juos radau straipsnyje, kurio pavadinimas lietuviškai būtų „Mokymasis COVID-19 metu: savireguliacija pagrįsto mokymosi vaidmuo, motyvacija ir vilkinimas, susiję su kompetencijos suvokimu“. Taigi mokslininkų grupė aiškinosi 14 metų paauglių mokymąsi nuotoliniu būdu pernai, apimdami keletą aspektų. Man atrodo, protinga kaip atskaitos tašką imti pačių mokinių požiūrį į savo kompetenciją. Mokslininkai visus 2652 Austrijos bendrojo ugdymo mokyklų mokinius, dalyvavusius tyrime, skirsto į susivokiančius kaip labai kompetentingus ir susivokiančius kaip turinčius menką kompetenciją susidariusioje pandemineje situacijoje. Tie mokiniai, kurie laiko save labai kompetentingais, daug dažniau taiko savireguliacija pagrįsto mokymosi strategijas, kaip antai, išsikelia tikslus, planuoja veiklas, valdo laiką, turi metakognityvinių strategijų, taip pat turi didesnę vidinę motyvaciją negu tie mokiniai, kurie laiko save mažai kompetentingais. Jie taip pat mažiau vilkina, tai yra atidėlioja užduočių atlikimą, net jei žino apie neigiamas pasekmes. Nepaisant to, jog beveik visi tyrime dalyvavę mokiniai nurodė, kad susiduria su panašiais iššūkiais, kaip antai, savarankišku mokymusi, laiko ir užduočių atlikimo valdymu, kompiuterio naudojimu mokymuisi, kontakto su mokytojais ir kitais mokiniams trūkumu, tie mokiniai, kurie suvokia save kaip labai kompetentingus, susidoroja su šiais iššūkiais geriau ir jiems reikia mažiau pagalbos.

Learning during COVID-19: the role of self-regulated learning, motivation, and procrastination for perceived competence. Elisabeth Rosa Pelikan · Marko Lüftenegger · Julia Holzer · Selma Korlat · Christiane Spiel · Barbara Schober. Published online: 4 March 2021
<https://doi.org/10.1007/s11618-021-01002-x>.

1 pav.

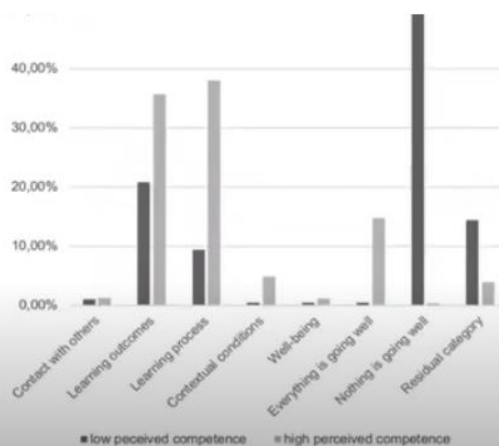
Patiriamų iššūkių nuotolinio mokymosi metu skirtumai tarp tiriamųjų

Štai šis paveikslas parodo patiriamų iššūkių nuotolinio mokymosi metu skirtumus tarp mokinių. Tie mokiniai, kurių požiūris į kompetentingumą yra menkas, patiria daugiau iššūkių, susijusių su mokymosi procesu (juodas stulpelis) negu kompetentingais save laikantys mokiniai. Beje, didelė dalis pastarųjų (aukščiausias šviesus stulpelis) nurodo, kad jie „nieko nelaiko iššūkiu“.

2 pav.

Sėkmės patyrimo nuotolinio mokymosi metu skirtumai tarp tiriamųjų

O štai šis paveikslas rodo sėkmės patyrimo skirtumus. Jie, kaip matome, yra ryškūs. Mokiniai, laikantys save kompetentingais (šviesūs stulpeliai), kur kas dažniau patiria sėkmę mokymosi procese ir vertinant rezultatus negu tie, kurie savo kompetentingumą menkliau vertina (tamsūs stulpeliai). Pažymėtina, kad net daugiau kaip pusė šių mokinių (aukščiausias tamsus stulpelis) jaučia nusivylimą savimi, galvoja, kad „niekas jiems nesiseka“.

Tai toks fragmentas iš šio tyrimo apžvalgos. Mano supratimu, tyrimas yra labai pedagogiškai sukonstruotas, pabrėžiama, kad viską lemia pačių mokinių požiūris į save, į savo kompetentingumą. Negaliu neprisiminti prieš šimtą metų Levo Vygotskio išsakytos minties, kad jau mažas vaikas nori būti kompetentingas, toks kaip suaugęs, todėl žaidžia ir mokosi vaidmenų. Yra žmoguje noras būti kompetentingu. Tik kaip apie tą kompetentingumą leidžiame sužinoti mokiniui? Šiandien apie tai buvo daug kalbama. Pavaduotoja Asta sakė, jog pateikiame išorinio vertinimo ataskaitas ir stengiamės nelyginti. Lyginimas yra nepedagogiškas. Todėl labai pritariu pavaduotojams, kurie sako: „padėkime reitingų žurnalus į šalį“. Jie ne mums skirti. Tyrimas parodo, kad, norėdami stiprinti mokinių motyvą, turime padėti jiems teigiamai, tai yra aukštai, vertinti savo kompetenciją. Taigi mes, suaugusieji, operuojame duomenimis, kurie kalba apie mūsų šalį, apie kitas šalis ar apie mūsų mokyklą, turi didelę reikšmę mums. Tai puiki pagalbinė priemonė, šaltinis. Ir vis tik perdirbta pritaikyta informacija, o tai yra lemiantis veiksnys, yra duomenys, kurie „išversti“ ir reikšmingi

pačiam mokiniui, formuoja jo individualią nuomonę. Žinoma, tai turi būti daroma pagrįstai. Mokinio nuomonė apie savo kompetentingumą neturi būti apskritai „graži“ ar „gera“, „pozityvi“. Taip tik apgaudinėsime save ir mokinį, todėl neturėsime autoriteto. Ne, ji turi būti pagrįsta duomenimis, kaip pasakė dr. Pranas Gudynas, diagnostinio vertinimo rezultatais. Bet kas ir kaip pasakys apie tuos duomenis? Supažindinti su duomenimis nepakanka. Nepakanka mokiniui pamatyti save, pavyzdžiui, patenkinamų pasiekimų lygyje. Turi atsirasti bent vienas mokytojas, pedagogas, kuris pasakytų: labai gerai, Jonai ar Egle, kad tu pasiekei šį lygmenį. Ir kad mokinys šiuo palaikymu patikėtų, ir norėtų išsilaikyti šiame lygyje ar net siekti daugiau. Kadangi buvo daug kalbama apie tai, kokiomis priemonėmis galima leisti patikėti mokiniams savo kompetentingumu, tai susipažinusi su 2021–2023 mokslo metų bendraisiais ugdymo planais, radau juose daug galimybių siūsti mokiniui tokią žinią, ir atitinkamai stiprinti mokymosi motyvaciją. Pasakysiu tik keletą iš jų, nes, manau, kad patyrusios pavaduotojos tikrai jų mato daugiau už mane.

ugdymo organizavimas

- Pamokos, skirtos mokinio mokymosi poreikiams tenkinti ir mokymosi pagalbai teikti. Taigi, jos turi atitikti mokinio poreikius (turima galvoje ir *interesus, polinkius, tolesnę perspektyvą*).
- Trumpalaikės ir ilgalaikės konsultacijos.
- Integruotos pamokos.
- Pamokos už mokyklos ribų.
- Profesinio programų modulių mokymasis.
- Atleidimas nuo pamokų, kurių jau mokėsi ar mokosi kitur.
- Individualūs ugdymo planai (jie siejami su patenkinamo lygio nepasiekimu, galimybe pasiekti aukščiausią ir aukštus lygius).
- Produktivus mokymasis.
- Kt.

Todėl itin svarbu skirti valandas tikriems mokymosi poreikiams tenkinti, padėti mokiniams pereiti į aukštesnį lygį, pateikti į optimalią mokymosi zoną. Tam reikia tikrai didelio lankstumo ir atidaus žvilgsnio. Bet visas ugdymo organizavimas yra skirtas mokiniui pranešti: štai tiek galiu ir galiu pereiti prie daugiau, galiu atlikti sudėtingesnę užduotį, imtis sunkesnės veiklos.

Žinoma, atskiro žmogaus ugdymas yra pernelyg sudėtingas, kad vienu „rakteliu“ galėtum jį atrakinti. Todėl gali būti, kad ne visada tai veiks teigiamai, ar gal reikia daugiau laiko. Vis dėlto norėčiau sutikti su minėto straipsnio autoriais, jog mokinio mokymosi motyvacija yra susijusi su požiūriu į save ir šitoje vietoje negalime palikti mokinio vieno, tuo labiau pasitenkinti šaltu informavimu. Reikia truputį daugiau.

Konferenciją moderavo Albina Vilimienė, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus vedėja

Medžiagą parengė Vida Kazragytė, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkė